

MINISTERSTWO RODZINY I POLITYKI SPOŁECZNEJ

DEPARTAMENT UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

ul. Nowogrodzka 1/3/5, 00-513 Warszawa, tel. +48 22 661 17 38, fax +48 22 661 17 36
www.mriips.gov.pl;

Warszawa, 30 marca 2021 r.

DUS-II.055.1.2021.MBu

Szanowny Panie,

Działając na podstawie art. 13 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach (Dz. U. z 2018 r. poz. 870), w związku z petycją, *aby w dobie zaistniałej epidemii zastosować szczególne środki, oraz poprawić byt emerytów i rencistów, którym w naszym kraju ma być lepiej*, uprzejmie wyjaśniam, co następuje.

W zakresie właściwości Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej zasadniczo leżą dwa złożone przez Pana wnioski, tj. wnioski *o przeprowadzenie zmian legislacyjnych dotyczących przede wszystkim:*

5) *dodać osobom niepełnosprawnym o stopniu umiarkowanym dodatkowy ekwiwalent finansowy za trwałe kalectwo i trwałe inwalidztwo (leki i rehabilitacja jest poza zasięgiem finansowym),*

8) *domagam się, aby studia zaliczono jako nieskładkowe, mogły być zaliczone jako składkowe z możliwością poniesienia płatności za studia co sprawi, że wynagrodzenie i świadczenie emerytalne będzie wyższe dla emeryta czy rencisty.*

W przypadku pozostałych wniosków właściwe jest Ministerstwo Finansów, Ministerstwo Zdrowia oraz Ministerstwo Edukacji i Nauki. Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej odnosi się do tych zagadnień jedynie w sytuacji, gdy postulat nieleżący w jego właściwości dotyka obszaru z zakresu właściwości Ministerstwa.

Departamentu Pomocy i Integracji Społecznej Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej w zakresie swojej właściwości zwrócił uwagę na to, że zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2020 r. poz. 1876, z późn. zm.) przyznanie

świadczeń z pomocy społecznej następuje - co do zasady – w formie decyzji administracyjnej. Prawo do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej uzależnione jest od spełnienia kryteriów dochodowych określonych w rozporządzeniu Rady Ministrów, które obecnie wynoszą 701 zł dla osoby samotnie gospodarującej oraz 528 zł w przypadku osoby w rodzinie. Na potrzeby weryfikacji, czy dana osoba jest uprawniona do korzystania z ww. świadczeń, należy ustalić dochód tej osoby zgodnie z zasadami określonymi w szczególności w art. 8 ustawy o pomocy społecznej.

Odnosząc się do postulatu dotyczącego uwolnienia od płatności składki na ubezpieczenie zdrowotne Departamentu Pomocy i Integracji Społecznej poinformował, że jednym ze świadczeń niepieniężnych z pomocy społecznej, zgodnie z art. 36 pkt 2 lit. c ustawy o pomocy społecznej, jest składka na ubezpieczenie zdrowotne. Ustawa o pomocy społecznej nie zawiera odrębnych i szczegółowych regulacji w zakresie opłacania składek na ubezpieczenia społeczne (w tym - ubezpieczeń zdrowotnych), zatem ośrodek pomocy społecznej jest obowiązany do opłacania składek na ubezpieczenie zdrowotne na podstawie i w trybie wskazanym w ustawie z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2020 r. poz. 1398, z późn. zm.).

Możliwość opłacania przez ośrodek pomocy społecznej składki na ubezpieczenie zdrowotne ma zastosowanie w sytuacji, gdy osoba podpisała kontrakt socjalny w wyniku skierowania przez Urząd Pracy do uczestnictwa w kontrakcie socjalnym, gdy otrzymuje zasiłek stały lub gdy uczestniczy w zajęciach integracji społecznej. Decyzja potwierdzająca prawo do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych nie jest wydawana w trybie przepisów ustawy o pomocy społecznej, a jedynie w częściowym odwołaniu do tych przepisów (art. 54 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych).

Jeśli chodzi o kolejną z postulowanych zmian legislacyjnych, w myśl której emeryci i renciści nie powinni płacić za leki lub być zwolnieni procentowo za ich dostępność w aptece, w zakresie płatności za leki należy wskazać świadczenie pieniężne z pomocy społecznej w postaci zasiłku celowego.

Zasiłek celowy jest to świadczenie fakultatywne przyznawane na zaspokojenie niezbędnej potrzeby bytowej, którą może być w szczególności pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, a także kosztów pogrzebu. Katalog obejmujący pojęcie „niezbędnej potrzeby życiowej” ma charakter otwarty i w głównej mierze –

m.in. ze względu na fakultatywność tego świadczenia – jest określany przez praktykę przyznawania ww. zasiłków przez ośrodki pomocy społecznej oraz przez orzecznictwo sądowo-administracyjne. Wysokość zasiłku celowego jest ustalana indywidualnie w danym stanie faktycznym przez ośrodek pomocy społecznej, z uwzględnieniem m.in. sytuacji majątkowej i rodzinnej osoby ubiegającej się oraz możliwości finansowych gminy.

Następny z postulatów poruszonych w treści petycji mówi o tym, żeby przyznać osobom niepełnosprawnym o stopniu umiarkowanym dodatkowy ekwiwalent finansowy za trwałe kalectwo i trwałe inwalidztwo, argumentując powyższe okolicznością, że leki i rehabilitacja są poza zasięgiem finansowym.

Mając na uwadze powyższe warto wskazać, że w systemie pomocy społecznej jednym ze świadczeń pieniężnych jest zasiłek okresowy, który przysługuje w szczególności ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego. Jest to świadczenie, do którego uprawniona jest osoba samotnie gospodarująca, której dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej, jak również rodzina, której dochód jest niższy od kryterium dochodowego rodziny. Zasiłek okresowy ustala się do wysokości różnicy między kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej a dochodem tej osoby (z zastrzeżeniem, że kwota zasiłku nie może być wyższa niż 418 zł miesięcznie), zaś w przypadku rodziny do wysokości różnicy między kryterium dochodowym rodziny a dochodem tej rodziny. Kwota zasiłku nie może być niższa niż 50% różnicy między ww. kryteriami i dochodami w odniesieniu do osób samotnie gospodarujących czy też rodzin, dodatkowo ww. kwota nie może być niższa niż 20 zł. Okres, na jaki jest przyznawany zasiłek okresowy, ustala ośrodek pomocy społecznej na podstawie okoliczności sprawy.

Innym świadczeniem pieniężnym z pomocy społecznej, o którym powinno się wspomnieć w tym miejscu, jest zasiłek stały, o którym mowa w art. 37 ustawy. Stosownie do treści art. 37 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej przyznanie zasiłku stałego uzależnione jest od spełnienia przez osobę wnioskującą o ten rodzaj pomocy dwóch przesłanek – niezdolności do pracy oraz nieprzekraczania ustawowo określonego kryterium dochodowego. Przesłanki te muszą być spełnione łącznie. Przez całkowitą niezdolność do pracy rozumie się całkowitą niezdolność do pracy w rozumieniu przepisów o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych albo zaliczenie do I lub II grupy inwalidów lub legitymowanie się znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności w rozumieniu przepisów

o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (art. 6 pkt 1 ustawy).

Dodatkowo jednym ze świadczeń społecznych gwarantowanych przez państwo jest renta socjalna. Jest to świadczenie pieniężne przysługujące w związku z niezdolnością do pracy. Świadczenie to stanowi rodzaj pomocy finansowej państwa dla osób, które w młodym wieku doznały naruszenia sprawności organizmu i przez to utraciły szansę na samodzielne zarobkowanie.

Zasady przyznawania i wypłaty renty socjalnej reguluje ustawa z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz. U. z 2020 r. poz. 1300). Świadczenie to przysługuje osobie pełnoletniej, całkowicie niezdolnej do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało:

- 1) przed ukończeniem 18. roku życia,
- 2) w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej — przed ukończeniem 25. roku życia,
- 3) w trakcie kształcenia w szkole doktorskiej, studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej.

Wskazane powyżej przesłanki nabycia prawa do renty socjalnej oznaczają, że renta przeznaczona jest dla osób, które z powodu wcześniej powstałej niezdolności do pracy nie miały możliwości podjęcia pracy zawodowej i nabycia własnych uprawnień do renty z tytułu niezdolności do pracy, a często nawet zdobycia jakichkolwiek kwalifikacji zawodowych.

Zgodnie z art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej renta socjalna wynosi 100 % kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy ustalonej i podwyższonej zgodnie z przepisami ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Mając na uwadze powyższe Departament Pomocy i Integracji Społecznej uprzejmie poinformował, że nie planuje zmian w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej w kierunku postulowanym w treści petycji.

Odnosnie pkt 5 petycji Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych poinformowało, że w tym zakresie udzieliło już odpowiedzi pismem z dnia 10 grudnia 2020 r.

W odpowiedzi tej wskazało, że jednym z priorytetów polityki państwa polskiego jest wsparcie osób niepełnosprawnych i ich rodzin. W związku z tym

podejmowane są różnorodne działania mające na celu umożliwienie osobom niepełnosprawnym prowadzenie jak najbardziej niezależnego i godnego życia. Rząd ma pełną świadomość sytuacji osób niepełnosprawnych i ich rodzin oraz konieczności ponoszenia dodatkowych kosztów związanych m.in. z leczeniem czy rehabilitacją. Dlatego też dokłada wszelkich starań, by wsparcie dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin, w jak największym stopniu odpowiadało na potrzeby tej grupy społecznej.

Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych zapewniło, że wszelkie uwagi i spostrzeżenia dotyczące poprawy funkcjonowania osób niepełnosprawnych i ich opiekunów zgłaszane do Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych stanowią cenne źródło informacji o oczekiwanych przez obywateli kierunkach zmian i są wnikliwie analizowane; mogą przyczynić się do wypracowania nowych, systemowych rozwiązań legislacyjnych.

Jednocześnie Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych poinformowało, że ustawy, rozporządzenia czy uchwały nie mogą zawierać zapisów wskazujących na wyróżnienie jednej z grup osób niepełnosprawnych, gdyż rozwiązanie takie prowadziłyby do dyskryminacji pozostałych grup osób niepełnosprawnych.

Należy również zaznaczyć, że w Ministerstwie Rodziny i Polityki Społecznej przygotowano pierwszy w Polsce projekt Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2020-2030. Strategia ta została przyjęta przez Radę Ministrów (Uchwała Nr 27 Rady Ministrów z dnia 16 lutego 2021 r. w sprawie przyjęcia dokumentu Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021–2030), a następnie w dniu 25 lutego 2021 r. ogłoszona w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” (poz. 218).

Działania zaplanowane w ramach realizacji założeń a następnie wdrażania Strategii posłużą jako podstawa dla nowego systemu wsparcia osób niepełnosprawnych, który będzie oddziaływał na istotne obszary dla życia osób niepełnosprawnych takie, jak: niezależne życie, zdrowie, edukacja, praca czy warunki życia i ochrona socjalna.

Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami odpowiada na wyzwania, jakie stoją przed polityką społeczną w zakresie skutecznego wsparcia osób z niepełnosprawnościami.

W dokumencie zostały zawarte kompleksowe działania, odnoszące się do poszczególnych obszarów priorytetowych takich jak:

- Niezależne życie
- Dostępność
- Edukacja

- Praca
- Warunki życia i ochrona socjalna
- Zdrowie
- Budowanie świadomości
- Koordynacja działań systemowych i poza systemowych wspierających osoby niepełnosprawne.

W zakresie postulatu wynikającego z pkt 8 zgłoszonej petycji Departament Ubezpieczeń Społecznych pragnie wskazać, co następuje.

Kwestia odpłatności za studia wyższe leży we właściwości Ministerstwa Edukacji i Nauki. Kwestia w tym miejscu rozpatrywana dotyczy tym samym jedynie postulatu zaliczenia do okresów składkowych nauki w szkole wyższej na jednym kierunku, pod warunkiem ukończenia tej nauki, w wymiarze określonym w programie studiów.

Postulat ten nie może zostać rozpatrzony pozytywnie. Emerytury i renty przysługujące ubezpieczonym i ich rodzinom są oparte na systemie ubezpieczeniowym, który charakteryzuje się zasadą wzajemności, polegającą na tym, że opłacanie składek ubezpieczeniowych warunkuje nie tylko prawo do świadczeń, lecz również ma wpływ na ich wysokość.

W systemie ubezpieczeń społecznych dokonano podziału okresów wymaganych do uzyskania uprawnień emerytalno-rentowych na okresy składkowe i nieskładkowe; przy czym okresami składkowymi są nie tylko okresy opłacania składek, ale również inne okresy tam wymienione, m.in. okresy czynnej służby wojskowej w Wojsku Polskim lub okresy jej równorzędne. Okresy nieskładkowe, wymienione w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2021 r. poz. 291, z późn. zm.), to okresy niewykonywania zatrudnienia, ani innej działalności zarobkowej z powodu różnych społecznie uzasadnionych i doniosłych przyczyn (np. wychowywania dzieci, studiów itp.). Okresy te charakteryzują się więc tym, iż w trakcie ich trwania nie była wykonywana praca zarobkowa i w związku z tym nie istniał obowiązek opłacania składki, lecz z różnych powodów ustawodawca zdecydował się na ich uwzględnienie (w ograniczonym rozmiarze) w stażu decydującym o prawie i wysokości emerytury lub renty. Wśród okresów nieskładkowych, wymienionych w art. 7 ww. ustawy znajdują się m.in. okresy nauki w szkole wyższej na jednym kierunku, pod warunkiem ukończenia tej nauki, w wymiarze określonym w programie studiów.

Wymienione okresy (składkowe i nieskładkowe) mają odmienny wpływ na wysokość emerytur i rent z systemu ubezpieczenia społecznego, co jednak nie oznacza dyskryminacji osób, które ukończyły studia, zwłaszcza że podział na takie okresy wynika z istoty systemu ubezpieczeniowego (zasada wzajemności świadczeń). Wpływ okresów na wysokość świadczeń uzależniony został od kryterium opłacania składek na ubezpieczenie społeczne. Stąd głównym celem podziału okresów wymaganych do uzyskania uprawnień do świadczeń emerytalno-rentowych na okresy składkowe i nieskładkowe jest większe uzależnienie wysokości świadczeń od długości posiadanych okresów opłacania składek, tj. od wkładu pracy. W systemie tym przy ustalaniu wysokości emerytur (w starym systemie emerytalnym) i rent okresy składkowe są uwzględniane w wysokości po 1,3% podstawy wymiaru za każdy rok tych okresów, natomiast okresy nieskładkowe, do których zalicza się m.in. okresy nauki w szkole wyższej na jednym kierunku, pod warunkiem ukończenia tej nauki, w wymiarze określonym w programie studiów są uwzględnione po 0,7% podstawy wymiaru świadczenia za każdy rok.

W świetle przedstawionych zasad różnicowania wpływu poszczególnych okresów (składkowych i nieskładkowych) na wysokość emerytur i rent z systemu powszechnego zaliczenie okresów nauki w szkole wyższej na jednym kierunku, pod warunkiem ukończenia tej nauki, w wymiarze określonym w programie studiów do okresów nieskładkowych nie narusza ani zasady równego traktowania ubezpieczonych wobec prawa, ani też zasady sprawiedliwości społecznej.

Z powyższych względów nie są w Ministerstwie prowadzone prace dotyczące zmiany sposobu zaliczenia okresów nauki w szkole wyższej na jednym kierunku, pod warunkiem ukończenia tej nauki, w wymiarze określonym w programie studiów, i zaliczenia ich do okresów składkowych.

Pouczenie

Zgodnie z art. 13 ust. 2 ustawy o petycjach, sposób załatwienia petycji nie może być przedmiotem skargi.

Anna Ulewska-Marciniak

Dyrektor

Departamentu Ubezpieczeń Społecznych

/-podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym/